

Dostoyevsky Fyodor

Kristus inkvisitorin edessä

Федор Достоевский

Kristus inkvisitorin edessä

«Public Domain»

Достоевский Ф. М.

Kristus inkvisitorin edessä / Ф. М. Достоевский — «Public Domain»,

Содержание

ESIPUNE	5
Конец ознакомительного фрагмента.	9

Fyodor Dostoyevsky

Kristus inkvisitorin edessä

ESIPUHE

Seuraava kirjotelma on otettu Dostojevskin kuuluisasta romaanista nimeltä "Veljekset Karamasoff", jonka hän kirjotti viimeiseksi ennen kuolemaansa. Se on välikohtaus ja esiintyy keskusteluna kahden veljeksien Ivanin ja Aljooshan välillä. Näistä on Aljoosha nuorempi, kristillinen mystikko, joka on kasvatettu luostarissa. Ivan taas on uudenaikainen materialisti ja ateisti.

Tässä kirjotelmassa, joka on pantu Ivanin suuhun, kuvastuu mitä syvällisimpiä mietteitä, jotka koskettavat erityisesti roomalaiskatolisuuutta ja sen kirkkojärjestelmää mutta suuressa määrin myös kaikkia muita kirkkoja, jotka ovat hylänneet Kristuksen alkuperäiset opetukset ja rakentuneet aivan vieraalle, jopa vastakkaiselle perustalle. Tässäkin kirjotelmassa, kuten Dostojevskin muissa teoksissa ilmenee hänen tavaton voimakkuutensa ja hänen ajatustensa miltei pelottava syvällisyys.

Kristus inkvisitorin edessä.

Ivan kertoo suunnittelemaansa näytelmää, jossa tapahtuma on sijoitettu kuudennelletoista vuosisadalle:

"Tällainen on runoelmani:

"Kristus esiintyy näyttämöllä. Viisitoista vuosisataa on kulunut siitä kun hän erosi maan päältä, luvaten kerran palaavansa 'suurella voimalla ja kunnialla', viisitoista vuosisataa on kulunut siitä kun lausuttiin sanat: 'Siitä päivästä ja hetkestä ei tiedä yksikään, ei edes taivaan enkelit vaan minun isäni yksin'. Mutta kristikunta yhä häntä odottaa...

"Se odottaa häntä samassa vanhassa uskossa ja samoin tuntein. Niin, vielä suuremmalla uskolla, sillä viisitoista vuosisataa on jo vierähtänyt siitä kun viimeinen merkki taivaasta annettiin ihmisille.

"Ja luottavaista sydäntä sokea usko tyydyttää vaan taivas merkkiä ei anna.

"Tosin me kaikki olemme kuulleet ihmeistä, joita on tehty senkin perästä kun ihmeitten aika ainiaaksi poistui. Meillä on ollut ja on vielä pyhimyksiä, joiden uskotaan salaperäisellä voimalla parantavan; ja jos voimme uskoa elämäkertain kirjottajia, on näiden pyhimysten joukossa sellaisia, joita taivaan kuningatar omassa personassaan kävi tervehtimässä. Mutta saatana ei nuku ja ensimmäiset epäilyksen idut, yhä kasvava epäusko tuollaisiin ihmeisiin oli alkanut jo 1500 luvulla versoa kristikunnassa. Juuri tähän aikaan uusi kauhistuttava kerettiläisyys ensiksi esiintyi Pohjois-Saksassa [Luteruksen uskonpuhdistus]. Suuri tähti, 'loistava niinkuin tulisoihutu... lankesi vesivirtoihin... ja ne kaikki tulivat katkeriksi'. Tuo kerettiläisyys suoraan kielsi ihmeiden todellisuuden. Mutta ne, jotka olivat pysyneet uskollisina, uskoivat sitä palavammin. Ihmiskunnan kyyneleet nousivat Vapahtajan luokse niinkuin ennenkin ja kristitty maailma odotti häntä yhtä luottavasti kuin konsanaan. He rakastivat häntä ja toivoivat häneen aivan niinkuin monet olivat tehneet ennen heitä...

"Monen vuosisadan aikana oli heikko luottavainen ihmiskunta häntä rukoillut ja hartaalla uskolla ja palavuudella huudahtanut: Kuinka kauan, oi Herra, sinä pyhä ja tosi, vielä viivyt tulemasta? Monen pitkän vuosisadan aikana on turhaan häntä kutsuttu, mutta viimein hän tyhjentymättömässä laupeudessaan suostuu heidän rukouksiinsa... Hän päättää, että taas kerran, vaikkapa vain lyhyeksi hetkeksi, kansa – hänen kauan kärsinyt, kiusattu, synnillinen, mutta kuitenkin rakastava ja lapsimielinen, luottavainen kansansa – tulee näkemään hänet jälleen. Näyttämön paikka on Espanjassa tuon kauhean inkvisitionin aikana, jolloin Jumalan kunniaksi rovioita paloi yli koko maan ja kerettiläisiä poltettiin *auto da-feessa*.

"Tällä erikoisella käynnillä ei tietysti ollut mitään tekemistä sen luvatus tulon kanssa, jolloin hän ohjelman mukaan 'niiden päivien koettelemuksen jälkeen' on tuleva taivaan pilvissä. Sillä sen

mukaan kuin meille on kerrottu, tuo ihmisen pojan tuleminen tapahtuu äkkiä 'niinkuin salama leimahtaa idästä ja näkyy hamaan länteen asti'. Ei, tällä kertaa hän tahtoi saapua tuntemattomana ja näyttäytyä lapsiensa keskellä juuri silloin kun poltettaviksi tuotujen kerettiläisten luut olivat alkaneet halkeilla palavassa roviossa. Rajattoman laupeutensa kautta hän jälleen sekaantuu kuolevaisten joukkoon aivan samanmuotoisena kuin hän oli esiintynyt viisitoista vuosisataa sitten. Hän tulee alas juuri sillä hetkellä, jolloin kuninkaan, hovilaisten, ritarien, kardinaalien ja ihanien vallasnaisten edessä kerettiläisiä kärvennetään suurenmoisessa auto-da-feessä *ad majorem Dei gloriam*, mahtavan kardinaalin ja suur-inkvisitorin käskystä.

"Hän saapuu äänettömänä ja ilmoittamatta, ja kuitenkin kaikki – kumma kyllä – kaikki heti tuntevat Hänet. Ihmiset juoksevat Häntä kohti ikäänkuin vastustamattoman voiman sysääminä; väkijoukko ympäröi Hänet, tunkeilee ja painautuu Hänen ympärilleen seuraten Häntä... Äänettömänä ja rajattoman säälin hymy huulillaan Hän kulkee sullotun väkijoukon läpi ja liikkuu hiljaa eteenpäin. Rakkauden aurinko paistaa Hänen sydämessään, Valon, Viisauden ja Voiman lämpöisiä säteitä hohtaa Hänen silmistään ja rakkauden aallot valautuvat yli rahvaan tunkeilevien parvien saattaen heidän sydämensä vastarakkaudesta värähtelemään. Hän ojentaa kätensä heidän pänsä päälle, siunaa heitä ja Hänen pelkämästä kosketuksestaan, jopa Hänen vaatteittensa liepeistäkin vuotaa parantava voima. Syntymästään saakka sokea vanhus huudahtaa: 'Herra paranna minut, että näkisin sinut' ja luomet aukenevat suljetuilta silmiltä ja sokea mies näkee Hänet... Ihmisjoukko itkee ilosta ja suutelee sitä maata, jota Hän jaloillaan astuu. Lapset sirottavat kukkia Hänen tielleen ja huutavat Hänelle: Hosianna. Siinä Hän on, Hän itse, he sanovat toisilleen, se on varmasti Hän, se ei voi olla kukaan muu.

"Hän pysähtyy vanhan katedraalin portaille juuri silloin kun pienoinen valkea kirstu kannetaan sisään itkun ja valitusten seuraamana. Kansi on auki ja kirstussa makaa kauniin seitsenvuotiaan tytön ruumis, etevän kaupunkilaisen ainoa lapsi. Pieni ruumis on kukkasiin upotettu. 'Hän herättää lapsesi eloon', huudahtaa väkijoukko luottavaisena itkevälle äidille. Virantoimituksessa oleva pappi, joka on tullut portaille hautajaissaattoa vastaanottamaan, katselee hämmästyen ja paheksuen. Äkkiä kuuluu äänekäs huuto ja onneton äiti heittäytyy Hänen jalkoihinsa. 'Jos Sinä se olet, saata lapseni takaisin elämään', hän koko sielunsa voimalla huutaa. Saattue pysähtyy ja pieni kirstu lasketaan hiljaa Hänen jalkainsa juureen. Jumalallinen sääliväisyys loistaa Hänen silmistään ja Hänen katsellessaan lasta kuiskaavat Hänen huulensa taas kuten kerran ennen: 'Talitha Kumi', ja 'heti nousi tyttönen'. Lapsi kohoaa arkussaan. Hänen pienissä kätösissään on vielä se valkoinen ruusukimppu, joka niihin pantiin hänen kuolemansa jälkeen, ja katsellen ympärilleen suurin hämmästynein silmin hän suloisesti hymyää... Kansanjoukko on äärimmilleen kiihtynyt. Valtava liikutus siihen tarttuu, ihmiset huutavat ja itkevät ääneensä, kun äkkiä katedraalin ovelle ilmestyy itse kardinaali, suuri inkvisitori...

"Hän on kookas laiha vanhus, lähes 90-vuotias, kasvot ankaran näköiset, kuihtuneet, silmät syvälle painuneet, ja niiden syvänteistä hohtaa kaksi tulista kipunaa. Hän on riisunut sen koreavärisen kardinaalipuvun, jossa hän oli äsken esiintynyt kansan edessä roomalaiskatolilaisen kirkon vihollisia poltettaissa, ja on nyt puettuna vanhaan karkeaan munkkikaapuun. Hänen synkän näköiset seuralaisensa ja pyhän vartiojoukon orjat seuraavat edempänä. Hän pysähtyy ihmisjoukon eteen ja tarkastaa. Hän on nähnyt kaiken. Hän on huomannut, kuinka pieni ruumiskirstu laskettiin Hänen jalkainsa juureen ja kuinka lapsi herätettiin eloon. Ja nyt hänen pimeät synkät kasvonsa ovat tulleet vielä tummemmiksi; hänen tuuheat kulmakarvansa miltei yhtyvät ja hänen kuopassaan olevat silmänsä luovat uhkaavia säteitä. Hitaasti hän kohottaa sormensa ja käskee palkollisiaan vangitsemaan Hänet...

"Niin suuri on hänen valtansa noihin hyvin harjotettuihin, alistuvaisiin ja vapiseviin ihmisiin, että taajat joukot heti antavat tietä ja hajautuvat vartiojoukon edestä kuoleman hiljaisuuden vallitessa, sormeakaan kohottamatta vastarintaan. He sallivat vartijoiden tarttua röyhkein käsin tuohon muukalaiseen ja viedä Hänet pois... Sama rahvasjoukko yhtenä miehenä nyt kumartuu maahan vanhan inkvisitorin eteen, joka siunaa sitä ja hitaasti kulkee edelleen. Vartijat vievät vangitun

miehen pyhän tuomioistuimen vanhanaikaiseen rakennukseen; he sysäävät Hänet ahtaaseen, pimeään vankilaholviin, lukitsevat oven ja vetäytyvät pois...

"Päivä laskee ja yö – synkkä, kuuma, henkeä hievahtamaton espanjalainen yö – hiipii yli maan ja laskeutuu Sevillan kaupungin yli. Ilmassa tuntuu laakerin ja oranssikukkien tuoksu. Vanhan tuomiopalatsin läpäisemättömässä pimeydessä äkkiä avautuu vankikopin rautainen ovi ja suurinkvisitori, kädessään himmeä lyhty, astuu hitaasti alas luolaan. Hän on yksin, ja raskaan oven sulkeutuessa hänen jälkeensä hän pysähtyy kynnykselle ja tuokion tai parisen aikana hän ääneti ja synkästi tarkastaa kasvoja edessään. Viimein hän lähestyy säännöllisin askelin, asettaa lyhdyn pöydälle ja puhuttelee Häntä seuraavin sanoin:

"Se olet Sinä!.. Sinä!" Ja kun hän ei saa mitään vastausta, jatkaa hän: 'ei, älä vastaakaan; ole ääneti... ja mitä voisitkaan sanoa?.. minä tiedän liiankin hyvin Sinun vastauksesi... sitäpaitsi Sinulla ei ole oikeutta lisätä ainoatakaan tavua siihen, mitä jo olet lausunut...'

"Miksi Sinä nyt palaat estämään meitä meidän työssämme? Sillä ainoastaan sitä varten Sinä olet tullut ja sen Sinä hyvin tiedät. Mutta oletko varma siitä, mikä Sinua odottaa huomisaamuna? Minä en tiedä enkä välitä tietää, kuka Sinä olet: olitpa Sinä itse tai Sinun varjosi, huomenna minä Sinut tuomitsen ja poltan Sinut roviolla kaikkein pahimpana kerettiläisenä, ja sama kansa, joka tänään suuteli jalkojasi, huomenna yhdestä sormeni viittauksesta rientää kokoomaan polttoaineita Sinun roviollesi... Tiesitkö tämän?' Ja hän lisää puhuen ikäänkuin juhlallisesti miettien ja koko aikana hetkeksikään irrottamatta läpitunkevaa silmäystään noilta lempeiltä edessään olevilta kasvoilta – "

"Minä voin tuskin mielessäni kuvitella tuota asemaa – mitä tämä kaikki on, Ivan?" keskeytti yhtäkkiä Aljoosha, joka oli äänettömänä kuunnellut veljensä kertomusta. "Onko tämä hurjistelevaa mielikuvitusta vai joku vanhuksen erehdys suunnaton väärinkäsitys?"

"Olkoon se mitä viimeksi sanoit, jos niin tahdot", nauroi Ivan, "koska nykyaikainen realismi on niin turmellut makusi, ettet kykene tajuamaan mitään mielikuvituksen luomaa... Olkoon se väärinkäsitys, jos tahdot. Onhan inkvisitori 90 vuotias ja hän on hyvinkin voinut tulla hulluksi vallanhimon kiintoajatuksista, tai saattoi se olla mieletöntä harhanäkyä, kuolevan miehen kuvittelua, kun hänen aivonsa olivat liiaksi kuumentuneet aamupäivän satoja kerettiläisiä poltettaissa... Mutta mitä runoelmaan kuuluu, josko se oli väärinkäsitystä vai hillitöntä mielikuvitusta? Kysymys on vain, että vanhuksen on avattava sydämensä, että hänen on viimeinkin tunnustettava ajatuksensa, että hetki on tullut, jolloin hänen on puhuttava suoraan ja sanottava ääneen se, mitä hän 90 vuotta on pitänyt salassa omaan sydämeensä kätkeynä."

"Entä hänen vankinsa, eikö Hän ensinkään vastaa? Pysykö Hän ääneti katsellen vanhusta sanaakaan sanomatta?"

"Tietysti – eikä muuten voisi ollakaan", vastasi Ivan. "Suurinkvisitori alkaa heti ensimmäiset sanansa lausumalla, ettei vangilla ole oikeutta lisätä tavuaakaan siihen, mitä Hän on ennen sanonut. Jotta asema olisi heti alusta pitäin selvä, on tuo ensimmäinen yksinpuhelu tarkotettu antamaan lukijalle sen perusaatteen, joka on roomalaiskatolilaisuuden takana. Mikäli osaan tulkita hänen sanojaan, hän tarkoittaa: Kaiken olet Sinä antanut paaville ja kaikki on hänen hallussaan; Sinulla ei ole mitään syytä palata ja estää meitä työssämme. Tässä mielessä jesuitat sekä puhuvat että kirjottavat.

"... 'Onko Sinulla oikeutta julaista ainoatakaan mysteriota siitä maailmasta, mistä tulet?' Näin kysyy Häneltä vanha inkvisitori ja heti vastaa Hänen puolestaan: Ei, Sinulla ei ole siihen oikeutta. Sillä se olisi lisäämistä siihen, mitä Sinä jo ennen olet sanonut, siis Sinä ihmisiltä riistäisit sen vapauden, jonka puolesta taistelit, kun olit maan päällä... Kaikki mitä Sinä nyt uutta julistaisit, olisi pidettävä yrityksenä tuon valinnanvapauden rajottamiseen, sillä sehän tulisi uutena ylikuonnollisena ilmoituksena, joka asettuisi vanhan viisitoista vuosisataa sitten annetun ilmoituksen yläpuolelle. Silloin Sinä niin usein sanoit kansalle: 'totuus on tekevä teidät vapaiksi. Katso siis nyt vapaata kansaasi!' – lisää vanhus ivaten. 'Niin – se on maksanut maailmalle paljon', hän jatkaa katsoen ankarasti uhriinsa. 'Mutta me olemme viimeinkin päättäneet sen tehtävän ja – *Sinun nimessäsi*... Viisitoista pitkä vuosisataa meidän oli ponnistettava ja kärsittävä tuon vapauden tähden, mutta nyt me olemme

voittaneet ja meidän työmme on täytetty ja hyvin ja lujasti se on täytetty... Etkö Sinä usko sitä lujaksi?.. ja miksi katsot minuun niin lempeästi kuin minä en ansaitsisi edes Sinun inhoasi?.. Etkö sitten tiedä, että *nyt*

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.